

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
Кафедра туристичного та готельного бізнесу

«ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

Опорний конспект лекцій
для студентів напряму підготовки 6.140103«Туризм»

Полтава – 2016

Укладач: професор кафедри туристичного та готельного бізнесу,
д.геогр. н., доцент Шуканов П.В.

Зміст

Модуль 1. Теоретичні основи підготовки і проведення наукових досліджень	4
1 Об'єкт, предмет та завдання дисципліни.	4
2 Теоретичні основи наукового пізнання світу.	4
3 Загальні відомості про науку та вибір наукового дослідження.	5
4 Теоретичні основи дослідження.	6
5 Експериментальні основи дослідження.	7
6 Обробка результатів експериментальних досліджень.	7
Модуль 2. Організація обробки результатів науково-дослідної роботи	
7 Оформлення результатів наукової роботи.	8
8 Застосування та ефективність наукових досліджень.	9
9 Понятійно-термінологічні системи та територіальна організація сфери туризму.	9
10 Система науково-дослідної роботи студентів у вищому навчальному закладі.	10
11 Принципи відбору та роботи з науковою інформацією.	10
12 Основні етапи проведення та презентація результатів наукового дослідження.	11
Перелік інформаційних джерел.....	12

Модуль 1. Теоретичні основи підготовки і проведення наукових досліджень.

Тема 1. Об'єкт, предмет та завдання дисципліни.

План

1. Наукове дослідження як вид творчої діяльності людини.
2. Особливості науково-дослідної діяльності в галузі туризму і сфери послуг.
3. Об'єкт та предмет науки як певний фрагмент матеріальної або духовної реальності.

Стислий зміст теми:

Основні визначення, поняття та завдання дисципліни. Об'єкт та предмет як реальність, що опосередкована системою понять і категорій, а також методами її дослідження. Об'єкт, предмет та завдання наукових досліджень у сфері туризму. Наука як форма пізнання світу. Ситність науки. Предмет, завдання і функції науки. Особливості об'єкта, суб'єкта, цілеспрямовання засобів і результатів. Наукознавство та його розвиток. Структура і класифікація наук. Взаємодія наук як чинник їх розвитку. Методологічна єдність і багатоманітність сучасної науки. Міграція методів, засобів і концептуальних схем з однієї галузі знання в іншу. Методологічне значення діалектики єдності та багатоманітності наук. Організація науки і підготовка наукових кадрів: міжнародний та вітчизняний досвід. Етичні норми науки. Цінності науки: універсалізм, спільність володіння, безкорисливість, скептицизм.

Інформаційні джерела: Осн.: 15, 17, 18, 19. Дод.: 38, 42, 47.

Тема 2. Теоретичні основи наукового пізнання світу.

План

1. Світогляд людини і форми пізнання світу.
2. Поняття про методологію наукового дослідження.
3. Онтологічна основа наукового дослідження.

Стислий зміст теми:

Значення Суцього в організації наукового дослідження. Принцип гносеологічної та епістемологічної єдності. Основне питання взаємодії філософії та науки. Структура методології наукового дослідження, її основні різновиди. Поняття процесу наукового дослідження, його рівні, структура,

класифікація та основні принципи здійснення. Обґрунтування проблеми наукового дослідження. Об'єкт і предмет наукового дослідження. Наукова ідея як спроба нетрадиційного пояснення явищ. Основні форми наукового пізнання (факт, гіпотеза, закон, концепція, теорія). Поняття про наукові факти та їх роль у науковому дослідженні. Формування та обґрунтування наукових гіпотез. Види гіпотез. Наукові закони. Концепція як спосіб розуміння, пояснення, тлумачення основної ідеї теорії. Поняття наукової теорії, її сутність та структура. Наукова теорія як найвищий рівень синтезу знання. Структурні елементи науки: поняття, категорії, принципи, постулати, правила, парадигми. Докази як процес встановлення істинності твердження. Спростування як засіб розвитку наукового пізнання. Структура наукового доказу та спростування: теза, аргумент, форма (демонстрація). Правила і умови доказів та спростувань. Сутність та правила аргументації. Класифікаційна проблема в сучасній науці. Принципи класифікацій.

Інформаційні джерела: Осн.: 14, 26, 27, 28, 30 Дод.: 35, 37, 38.

Тема 3. Загальні відомості про науку та вибір наукового дослідження.

План

1. Загальні відомості про науку.
2. Вибір наукового дослідження.
3. Взаємозв'язок об'єкту та суб'єкту пізнавального процесу.
4. Загальна структура науки.

Стислий зміст теми:

Поняття про фундаментальні та прикладні науки. Класифікація наукових досліджень. Структурні елементи наукового дослідження. Етапи науково-дослідної роботи. Позитивізм XIX ст. Вчення про науку у філософії О. Конта. Еволюціонізм Г. Спенсера. Індуктивізм (Д. Мілль, І. Джевонс). Концепція філософії науки Е. Маха. Проблеми філософії науки в неокантіанстві Марбурзької (Коген, Наторп, Кассіер) та Баденської (Віндельбанд, Ріккерт) шкіл. Марксизм. Філософська концепція науки у працях К. Маркса і Ф. Енгельса. Категоріальні засади наукового мислення. Соціально-практичні засади науки. Неопозитивістські концепції методології науки (Б. Рассел, М. Шлік, Л. Вітгенштейн, Р. Карнап, Ф. Франк). Концепція розвитку наукового знання К. Поппера. Теорія наукових революцій Г. Куна. Методологічні ідеї

філософії структуралізму, феноменології та герменевтики. Традиційна метафізична методологія і притаманні їй критерії науковості. Еволюція метафізичної методології. Вимоги метафізики до здобуття, верифікації і оформлення знань. Формальна логіка. Діалектика як вчення про розвиток і спосіб філософствування. Зміст та різновиди діалектики. Категорії та закони діалектики. Філософські суперечки навколо законів діалектики та її принципів. Герменевтика в контексті пізнавальної і соціокультурної діяльності. Феноменологія як філософська методологія. Структуралізм як методологічна доктрина, її можливості та межі. Реконструкція, дискурс і деконструкція як прийоми роботи зі смислами. Методологія лінгвістичного аналізу.

Інформаційні джерела: Осн.: 15, 17, 20, 25. Дод.: 44, 45.

Тема 4. Теоретичні основи дослідження.

План

1. Теоретичні основи наукового дослідження.
2. Мета й завдання теоретичних досліджень.
3. Основні етапи теоретичних досліджень.

Стислий зміст теми:

Логічний, історичний, дедуктивний та індуктивний методи науково-теоретичних досліджень. Аналіз і синтез, сутність форсайт-технологій. Прогнозування та моделювання у туризмознавчих дослідженнях. Поняття та базові характеристики методів наукових досліджень. Типологія методів наукового пізнання: спеціальні та загальнонаукові. Класифікація та характеристика загальнонаукових методів. Основні групи загальних методів. Емпіричні методи: спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент. Методи, які використовуються як на емпіричному рівні, так і на теоретичному: абстрагування, аналіз і синтез, індукція і дедукція, моделювання та ін. Методи теоретичного рівня наукового пізнання: аксіоматичний, гіпотетико-дедуктивний, від абстрактного до конкретного. Системний аналіз як загальнонауковий метод дослідження. Синергетика як теорія самоорганізації і розвитку окремих цілісних систем. Основні поняття синергетики. Наукове прогнозування як метод дослідження: зміст, основні види та технологія здійснення. Сутність та типологія прогнозів та методів прогнозування. Об'єкт, предмет, функції економічного прогнозування. Етапи

і технологія прогнозування. Планування як функція прогнозування. Сутність та види планування. Принципи, завдання і послідовність планування. Особливості практичного застосування методів планування.

Інформаційні джерела: Осн.: 14, 25, 27, 30. Дод.: 35, 38.

Тема 5. Експериментальні основи дослідження.

План

1. Експериментальні дослідження та класифікація експериментів.
2. Розробка плану та програми експерименту.
3. Обґрунтування засобів обробки та аналізу наукових результатів.

Стислий зміст теми:

Вибір параметрів та обґрунтування об'єму експерименту. Обґрунтування кількості дослідів, черговості їх реалізації, визначення послідовності зміни факторів та ступеня їх зміни. Обґрунтування засобів вимірювання. Поняття «наукова інформація» та її функції. Загальні підходи та принципи формування інформаційного забезпечення наукового дослідження. Роль інформації в наукових дослідженнях. Зв'язок дослідницької та інформаційної діяльності. Класифікація наукових досліджень. Літературні джерела, матеріали практики, результати наукових досліджень, нормативні документи. Первинна і вторинна наукова інформація. Сигнальна, релевантна (виправдана), бібліографічна і нова (основна) інформація. Форми сигнальної інформації: реферат, анотація, тези, резюме. Рецензія як вид науково-критичної статті. Принципи збирання інформаційного матеріалу: цілеспрямованість, структурованість, вибірковість. Інформаційні ресурси та технології в науковому дослідженні. Математичні методи в науковому дослідженні: види та їх характеристика.

Інформаційні джерела: Осн.: 15, 17, 27, 30. Дод.: 37, 38, 42.

Тема 6. Обробка результатів експериментальних досліджень.

План

1. Аналіз експериментальних досліджень.

2. Основи теорії випадкових помилок та методи визначення випадкових похибок у вимірах.
3. Послідовність математичних обробок експериментальних даних.

Стислий зміст теми:

Використання ПЕОМ для математичної обробки результатів експериментальних досліджень. Методи графічної обробки результатів вимірювань. Формулювання висновків та пропозицій на основі результатів експериментального дослідження. Сутність та основні етапи організації наукового дослідження. Наукова проблема, її постановка та формулювання. Конкретизація проблеми дослідження. Наукова проблема і гіпотеза. Особливості емпіричного і теоретичного етапів дослідження. Об'єкт і предмет дослідження: Мета дослідницької діяльності. Вибір засобів і методів. Виклад та обґрунтування наукових результатів. Види наукових досліджень у вищому навчальному закладі (реферат, курсова, дипломна роботи, дисертація на здобуття наукового ступеня). Вимоги до оформлення наукової роботи. Феномен дисертації.

Інформаційні джерела: Осн.: 8, 9, 19, 24, 31. Дод.: 42, 44, 47.

Модуль 2. Організація обробки результатів науково-дослідної роботи.

Тема 7. Оформлення результатів наукової роботи.

План

1. План викладу наукової роботи.
2. Вимоги до оформлення текстової частини НДР.
3. Правила використання у тексті чисел, знаків, одиниць та формул.

Стислий зміст теми:

Вимоги щодо оформлення таблиць та ілюстрацій. Примітки та посилання на різноманітні джерела інформації. Література, інші джерела інформації та оформлення додатків. Форми подання результатів наукового дослідження. Поняття кваліфікаційної наукової роботи, особливості її структури, змісту, вимог відповідно до рівня наукового дослідження. Обґрунтування теми магістерської наукової роботи, порядок її затвердження. План магістерської дипломної роботи, основні вимоги, структура, порядок затвердження. Наукове керівництво магістерською науковою роботою. Вимоги щодо оформлення магістерської дипломної роботи. Процедури рецензування і підготовки до захисту магістерських дипломних робіт. Публічний захист дипломної роботи: зміст процедури і порядок здійснення. Правові аспекти організації наукового дослідження.

Інформаційні джерела: Осн.: 15, 18, 20, 25. Дод.: 44, 45, 47.

Тема 8. Застосування та ефективність наукових досліджень.

План

1. Етапи застосування результатів наукової роботи.
2. Дослідно-виробниче та серійне застосування результатів наукової роботи.
3. Авторський нагляд.

Стислий зміст теми:

Поняття ефекту застосування НДР та його види. Визначення ефективності праці наукового працівника, науково-дослідницької групи або організації. Методика розрахунку економічного ефекту застосування науково-дослідної роботи.

Інформаційні джерела: Осн.: 12, 18, 21, 25. Дод.: 34, 44, 47.

Тема 9. Понятійно-термінологічні системи та територіальна організація сфери туризму.

План

1. Географічна регіоналістика та геотуристика (географія туризму).
2. Поняття про міждисциплінарний науковий зв'язок.
3. Залежність стану освоєння туристичного потенціалу від загального рівня розвитку продуктивних сил регіону.

Стислий зміст теми:

Суспільно-географічні аспекти регіональних диспропорцій національного та світового туристичного ринку. Геотуристичне районування території України. Наукове дослідження макрорегіональної структури глобального цивілізаційного простору. Сутність понять «географічна регіоналістика», «геотуристика». Особливості наукових досліджень туристичних дестинацій. Сутність та основні етапи організації наукового дослідження туристичних дестинацій. Емпіричні методи в наукових дослідженнях туристичних процесів. Регіоналізація у найбільш простому розумінні – поділ території на регіони. Виділення галузевих (компонентних) регіонів здійснюють за просторовим розподілом окремих ознак і компонентів. Інтегральні регіони виділяють за територіальними поєднаннями (комплексами) різних ознак і компонентів. Територіальні комплекси компонентів – природних,

соціальних, економічних, а також їх поєднань для потреб регіоналізації, як правило, типізують, тобто виявляють характерні типи таких комплексів. У суспільно-географічній науці існує визначення макрорегіону світу як історично сформованого комплексу сусідніх народів, які належать до однієї глокальної цивілізації та взаємозалежно розвиваються у певних географічних умовах. З точки зору цивілізаційної парадигми в основі кожного макрорегіону (МР) має бути своєрідне ядро, навколо якого відбувається концентрація і територіальна організація цивілізаційного простору. Оскільки в період глобалізації важливим процесом є міжнародна регіоналізація світу, в якості таких ядер (концентрів) розглядаються найбільш стійкі, впливові та привабливі інтеграційні структури або найбільш значущі держави світу.

Інформаційні джерела: Осн.: 21, 22, 23, 25. Дод.: 37, 40, 45.

Тема 10. Система науково-дослідної роботи студентів у вищому навчальному закладі.

План

1. Організація та форми науково-дослідної роботи студентів.
2. Види студентських наукових досліджень.
3. Публікація результатів НДР студентів.

Стислий зміст теми:

Навчально-наукові семінари. НДР під час проходження виробничої практики. Реферат, тези, наукова доповідь, стаття, курсова та магістерська робота. Магістратура та аспірантура як форми підготовки кадрів та здійснення НДР у вищій школі.

Інформаційні джерела: Осн.: 17, 18, 22, 23, 25. Дод.: 38, 42, 43.

Тема 11 Принципи відбору та роботи з науковою інформацією.

План

1. Спостереження, збір, обробка і накопичення наукової інформації та реєстр матеріалів дослідження.
2. Форми запису опрацьованого матеріалу
3. Систематизація накопиченої інформації та ведення картотеки.

Стислий зміст теми:

Записи в зошитах і на картках. Ведення робочого щоденника наукового дослідження. Висунення робочих гіпотез, уточнення предмету дослідження, напрямків збирання матеріалів з урахуванням наявної інформації.

Інформаційні джерела: Осн.: 11, 12, 15, 25. Дод.: 33, 39, 41.

Тема 12 Основні етапи проведення та презентація результатів наукового дослідження.

План

1. Визначення теми та теоретичних основ наукового дослідження.
2. Визначення проблеми та розробка методики дослідження.
3. Складання плану наукового дослідження.

Стислий зміст теми:

Збір та вивчення інформації. Проведення дослідження. Обробка наукової інформації. Формулювання результатів наукової роботи. Робота над текстом наукового дослідження. Структура наукового дослідження. Технічне оформлення наукової роботи. Захист результатів дослідження.

Інформаційні джерела: Осн.: 19, 20, 22, 23, 25. Дод.: 35, 40, 45.

Перелік інформаційних джерел

Основні:

1. Закони. Конституція України (із змінами від 8 грудня 2004 року). Закон України «Про Державний Гімн України» - К.: Видавничий дім «Скіф», 2007. – 48 с.
2. Закон України «Про вищу освіту» №2984-III, із змінами від 19 січня 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.osvita.org.ua/pravo/law_05/. – Назва з екрана.
3. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» № 1977-XII, із змінами від 19 грудня 2006 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.osvita.org.ua/pravo/law_06/. – Назва з екрана.
4. Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11 липня 2001 року № 2623-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2623-14>. – Назва з екрана.
5. Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.
6. Закон України «Про науково-технічну інформацію» від 25 червня 1993 року № 3322-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/law/93_nti.html. – Назва з екрана.
7. Закон України «Про наукову та науково-технічну експертизу» від 22.05.1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 6. – С. 52.
8. Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів. Постанова Кабінету Міністрів України від 1 березня 1999 року № 309 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vak.org.ua/docs//maininfo/law_acts/training_statute.pdf. – Назва з екрана.
9. Положення Міністерства освіти і науки України про організацію наукової, науково-технічної діяльності у вищих навчальних закладах III та IV рівнів акредитації від 1 червня 2006 року № 422 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elib.crimea.edu/zakon/min422.pdf>. – Назва з екрана.
10. Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення. ДСТУ 3008-95 / Держстандарт України. – Вид. офіц. – К.: Держстандарт України, 1995. – 38 с.
11. Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 р. № 680-р. // Офіційний вісник України. – 2009. – № 47 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ovu.com.ua/articles/> – Назва з екрана.
12. Абрамов В. І. Методологія системного підходу та наукових досліджень (Дослідницькі та інноваційні процеси в державній службі): навч.-метод. посіб. / В. І. Абрамов, В. Х. Арутюнов. – Київ: КНЕУ, 2005. – 178 с.
13. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання: ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 / [Чинний від 2007-07-01] / – Київ: Держспоживстандарт України, 2007. – III, 47 с. – (Національний стандарт України).
14. Войно-Ясенецький В. Ф. (Архиєпископ Лука). Наука и релігія / Валентин Феликсович Войно-Ясенецький. – М.: ОБРАЗ, 2008. – 192 с.

15. Грищенко І. М. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / Грищенко І. М., Григоренко О. М., Борисенко В. О. – Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 186 с.
16. Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення: ДСТУ 3008-95 [Чинний від 1996-01-01]. – Київ: Держстандарт України, 1995. – V, 35 с. – (Національний стандарт України).
17. Єріна А. М. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. /Єріна А. М., Захожай В. Б., Єрін Д. Л. – Київ: Центр навч. л-ри, 2004. – 212 с.
18. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / В. В. Ковальчук, Л. М. Моїсєєв. – Київ: Професіонал, 2005. – 240 с.
19. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. / О. В. Крушельницька. – Київ: Кондор, 2006. – 206 с.
20. Кун Т. Структура научних революцій / Томас Кун; пер. с англ. И. З. Налетова. – М.: АСТ МОСКВА, 2009 – 317 с.
21. Новиков А. М. Методология научного исследования / А. М. Новиков, Д. А. Новиков. – М.: Книжный дом «ЛИБРИКОМ», 2010. – 280 с.
22. Олійник Я. Б. Теоретичні основи розміщення продуктивних сил і регіональної економіки / Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. – К.: ВГЛ Обрії, 2011. – 182 с.
23. Підгрушний Г. П. Територіальна організація суспільства: сучасні підходи до розуміння категорії та її практичне значення / Г. П. Підгрушний // Український географічний журнал. – 2010. – № 2. – С. 40–44.
24. Пилипчук М. І. Основи наукових досліджень: підручник /Пилипчук М. І., Григор'єв А. С., Шостак В. В. – Київ: Знання, 2007. –270 с.
25. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / В. І. Романчиков. – Київ: Центр навч. л-ри, 2007. – 254 с.
26. Соловйов С. М. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / С. М. Соловйов. – Київ: Центр навч. л-ри, 2007. – 176 с.
27. Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень: підручник / Д. М. Стеченко, О. С. Чмир. – Київ: Знання, 2007. – 317 с.
28. Философия науки в вопросах и ответах / В. П. Кохановский [и др.]. – [Изд. 6-е.]. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2010. – 346 с.
29. Философский словарь / [авт.-сост. И. В. Андрущенко, О. А. Вусатюк, С. В. Линецкий, А. В. Шуба]. – К.: А.С.К., 2006. – 1056 с.
30. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / Г. С. Цехмістрова. – Київ: Видавничий Дім «Слово», 2003. – 240 с.
31. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. – 5-те вид., стер. – Київ: Знання, 2006. – 307 с.

32. Шуканов П. В. Сакральні-наукові основи освітнього процесу / П. В. Шуканов, А. А. Шуканова // Імідж сучасного педагога: всеукр. наук.-практ. журнал. – Полтава, 2012. – № 3 (122). – С. 3–6.

Додаткові:

33. Библиейский справочник Геллея / [пер. с англ. Рыбакова О. А.]. – СПб.: Библия для всех, 2010. – 784 с.

34. Библиографическая запись. Сокращения слов на русском языке. Общие требования и правила: ГОСТ 7.12–93 / [Чинний від 1995-07-01]. – Минск. Межгосударственный совет по стандартизации, метрологии и сертификации, 1993. – III, 12 с. – (Міждержавний стандарт).

35. Блаженный Августин. Христианская наука или Основания Священной Герменевтики и Церковного Красноречия / Блаженный Августин, епископ Иппонский. – СПб: Изд-во «Библиополис», 2006. – 512 с.

36. Вертьянов С. Происхождение жизни: факты, гипотезы, доказательства. 4-е изд. / Сергей Вертьянов. – Свято-Троицкая Сергиева Лавра, 2007. – 145 с.

37. Генон Р. Очерки о традиции и метафизике / Рене Генон; пер. с фр. В. Ю. Быстрова. – СПб.: Азбука, 2000. – 320 с.

38. Маца К. А. Земная планетарная система (опыт исследования системной организации Земли): [монография] / К. А. Маца. – К.: Издательство географической литературы «Обрії», 2012. – 264 с.

39. Модернізація туризмознавства: теорія і практика партнерства: монографія / за заг. ред. Г. П. Скліяра. – Полтава: ПУЕТ, 2015. – 372 с.

40. Немець К. А. Статистичні методи і обробка геоінформації / К. А. Немець, К. Ю. Сегіда. – Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2012. – 52 с.

41. Реймерс Н. Ф. Экология (теория, законы, правила, принципы и гипотезы) / Н. Ф. Реймерс. – М.: Журнал «Россия Молодая», 1994. – 367 с.

42. Скворцов Л. В. Информационная культура и цельное знание / Л. В. Скворцов. – М.: Издательство МБА, 2011. – 440 с.

43. Сонько С. П. Вплив глобалізаційних процесів на самоорганізацію та саморозвиток регіонів / С. П. Сонько, О. М. Голубкіна // Регіональна бізнес-економіка та управління. – Вінниця: «Вінпринт», 2010. – № 3(27). – С. 35–43.

44. Топчієв О. Г. Методологічні трансформації і сучасні парадигми в географії / О. Г. Топчієв // Український географічний журнал. – 2010. – № 2. – С. 22–25.

45. Тоффлер Э. Третья волна / Элвин Тоффлер. – М.: АСТ МОСКВА, 2010. – 795 с.

46. Шаблій О. І. Основи суспільної географії / О. І. Шаблій. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. – 296 с.

47. Шуканов П. В. Використання етимологічного методу в сакральні-географічних дослідженнях // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2012. – № 997. – С. 164–168.